

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार-अ

वर्ष ७, अंक ९४(२) | सोमवार, ऑक्टोबर ११, २०२१/आश्विन १९, शके १९४३ | पृष्ठे ४, किंमत : रुपये १५.००

असाधारण क्रमांक १७४

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिनियमांन्वये तयार केलेले
(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग

मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १ ऑक्टोबर २०२१

अधिसूचना

ग्राहक संरक्षण अधिनियम, २०१९.

क्रमांक ग्रासंअ-२०२१/प्र.क्र. ३०/ग्रासं-४.—ग्राहक संरक्षण अधिनियम, २०१९ (२०१९ चा ३५) कलम १०२ च्या पोट-कलम (२) च्या खंड (थ) व (द) तसेच कलम ७४ याद्वारे प्रदान केलेल्या अधिकारांचा वापर करून महाराष्ट्र शासन याद्वारे पुढील नियम करीत आहे :-

१. संक्षिप्त नाव— या नियमांना महाराष्ट्र ग्राहक संरक्षण (मध्यस्थी) नियम, २०२१ असे म्हणावे.
२. व्याख्या—

(१) या नियमांत, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ आवश्यक नसेल तर—

- (क) “अधिनियम” याचा अर्थ ग्राहक संरक्षण अधिनियम, २०१९ (२०१९ चा ३५), असा आहे ;
- (ख) “आयोग” याचा अर्थ जिल्हा आयोग किंवा, यथास्थिती, राज्य आयोग, असा आहे ;
- (ग) “मध्यस्थी कक्ष” याचा अर्थ अधिनियमाच्या कलम ७४ तरतुदीनुसार स्थापन करण्यात आलेला ग्राहक मध्यस्थी कक्ष, असा आहे ;
- (घ) “नामिका” याचा अर्थ अधिनियमाच्या कलम ७५ च्या पोट-कलम (१) अन्वये आयोगाकडून मध्यस्थांची नामिका, असा आहे ;
- (ड) “पक्षकार” याचा अर्थ, विवादातील पक्षकार, असा आहे ;
- (च) “समझोता” याचा अर्थ मध्यस्थी करण्याच्या ओघात केलेला समझोता, असा आहे ;

(२) या नियमांत वापरलेले परंतु, व्याख्या न केलेल्या शब्द व वाक्यप्रयोग यांना अधिनियमात अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

३. मध्यस्थी कक्ष —

(१) आयोगात स्थापन केलेल्या प्रत्येक मध्यस्थी कक्षात, त्या आयोगाचा अध्यक्ष व सदस्य यांचा समवेश असलेल्या निवड समितीच्या शिफारशीवरून, तयार केलेली मध्यस्थांची नामिका असेल.

(२) मध्यस्थ कक्षाला, त्या आयोगाचा अध्यक्ष, राज्य शासनाशी विचारविनिमय करून ठरवील असा सहायक कर्मचारी वर्ग असेल आणि शासन, आयोगाला आवश्यक असलेले सर्व प्रशासकीय सहाय्य व पायाभूत सुविधा पुरविल.

४. मध्यस्थीसाठी निर्दिष्ट न करावयाच्या बाबी— पुढील बाबी मध्यस्थी करण्यासाठी निर्दिष्ट करण्यात येणार नाहीत :—

(क) वैद्यकीय हलगर्जीपणामुळे झालेल्या गंभीर दुखापतीच्या किंवा मृत्यूच्या बाबतीतील कार्यवाहीशी संबंधित असणाऱ्या बाबी ;

(ख) एक किंवा अधिक पक्षकारांकडून, ज्या अपराधांची आपसमेळ करण्यासाठी अर्ज करण्यात आलेले आहेत, त्या कसुरीशी किंवा अपराधांशी संबंधित असणाऱ्या बाबी ;

(ग) लबाडी, दस्तऐवजांचे बनावटीकरण, बनावट दस्ताऐवज तयार करणे, तोतयागिरी, जबरदस्ती करणे याच्या गंभीर व विशेष अभिकथनांचा अंतर्भाव असणारी प्रकरणे ;

(घ) फौजदारी आणि आपसमेळ न करण्यायोग्य अपराधांच्या खटल्याशी संबंधित असणारी प्रकरणे ;

(ज) ज्यामध्ये जनहिताचा आणि ज्या व्यक्ती आयोगासमोरील पक्षकार नाहीत, अशा असंख्य व्यक्तींच्या हिताचा अंतर्भाव असलेली प्रकरणे :

परंतु, या नियमांमध्ये नमूद केलेल्या प्रकरणांव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही प्रकरणांमध्ये, ज्यांच्यासमोर प्रकरण प्रलंबित आहे त्या आयोगास, दोन्ही पक्षकार स्वीकार करण्यायोग्य असतील असे समझोत्याचे कोणतेही घटक अस्तित्वात नाहीत किंवा प्रकरणाची परिस्थिती किंवा पक्षकारांची संबंधित स्थिती विचारात घेतली असता मध्यस्थी करणे अन्यथा यथोचित नाही, असे दिसून आले तर, ते मध्यस्थीसाठी निर्दिष्ट न करण्याचा पर्याय निवडता येईल.

५. शुल्क परत करणे— जेव्हा आयोग पक्षकारांना मध्यस्थीसाठी निर्देश करतो त्याबाबतीत, जर अशा पक्षकारांमध्ये समझोता घडून येत असेल तर, तक्रारदार, अशा तक्रारीच्या संबंधात प्रदान केलेल्या अर्जाच्या शुल्काची पूर्ण रक्कम मिळण्यास हक्कदार असेल.

६. लवाद किंवा न्यायिक कार्यवाहीचा अवलंब करणे— पक्षकार, जी बाब, मध्यस्थीची विषय आहे आणि अशा पक्षकारांनी अशी कोणतीही कार्यवाही सुरू करू नये अशी स्पष्टपणे हमी देखील दिलेली आहे अशा बाबींच्या बाबतीत, कोणत्याही लवाद किंवा न्यायिक कार्यवाही सुरू करणार नाहीत.

७. पक्षकारांच्या मृत्यूमुळे समझोता करारनाम्यातून मुक्तता न होणे :—

(१) कोणत्याही पक्षकाराच्या मृत्यूमुळे समझोता करारनाम्यातून मुक्त होता येणार नाही आणि तो, मृत पक्षाच्या कायदेशीर प्रतिनिधीद्वारे किंवा त्याच्याविरुद्ध अंमलात आणण्यायोग्य असेल.

(२) या नियमातील कोणतीही गोष्ट, एखाद्या व्यक्तीचा मृत्यू झाल्यामुळे ज्याच्या आधारे कारवाईचे कोणते हक्क नष्ट होतात अशा कोणत्याही कायद्याच्या प्रवर्तनास बाधा करणार नाही.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

विजय वाघमारे,

शासनाचे सचिव.

FOOD, CIVIL SUPPLIES AND CONSUMER PROTECTION DEPARTMENT

Mantralaya, Madam Cama Marg, Hutatma Rajguru Chowk,
Mumbai 400 032, dated the 1st October 2021

NOTIFICATION

CONSUMER PROTECTION ACT, 2019.

No. Grasana-2021/C.R. 30/CP-4.—In exercise of the powers conferred by clauses (p) and (q) of sub-section (2) of section 102 read with section 74 of the Consumer Protection Act, 2019 (35 of 2019), the Government of Maharashtra hereby makes the following rules, namely :—

1. *Short title.*— These rules may be called the Maharashtra Consumer Protection (Mediation) Rules, 2021.

2. *Definitions.*—

(1) In these rules, unless the context otherwise requires,—

(a) “Act” means the Consumer Protection Act, 2019 (35 of 2019) ;

(b) “Commission” means the District Commission or the State Commission, as the case may be ;

(c) “mediation cell” means a consumer mediation cell established in accordance with the provisions of section 74 of the Act ;

(d) “panel” means a panel of mediators prepared by the Commission under sub-section (1) of section 75 of the Act ;

(e) “parties” means parties to a dispute ;

(f) “settlement” means a settlement arrived at in the course of mediation.

(2) The words and expressions used but not defined in these rules shall have the same meanings respectively assigned to them in the Act.

3. *Mediation Cell.*—(1) Every mediation cell set up in a Commission, shall have a panel of mediators on the recommendation of a selection committee consisting of the President and a member of that Commission.

(2) The mediation cell shall have such support staff as may be decided by the President of that Commission in consultation with the State Government and the Government shall provide all administrative assistance and infrastructure facilities required by the Commission.

4. *Matters not to be referred for mediation.*—The following matters shall not be referred to mediation, namely :—

(a) the matters relating to proceedings in respect of medical negligence resulting in grievous injury or death ;

(b) the matters relating to defaults or offences for which applications for compounding of offences have been made by one or more parties ;

(c) cases involving serious and specific allegations of fraud, fabrication of documents, forgery, impersonation, coercion ;

(d) cases relating to prosecution for criminal and non-compoundable offences ;

(e) cases which involve public interest or the interest of numerous persons who are not parties before the Commission :

Provided that, in any case other than those mentioned in this rule, the Commission before which the case is pending may choose not to refer it for mediation if it appears to the Commission that no elements of a settlement exist which may be acceptable to the parties or that mediation is otherwise not appropriate having regard to the circumstances of the case and the respective positions of the parties.

5. *Refund of fee.*— Where the Commission refers the parties for mediation, the complainant shall be entitled to receive full amount of application fee paid in respect of such complaint, if a settlement is reached between such parties.

6. *Resort to arbitral or judicial proceedings.*— The parties shall not initiate any arbitral or judicial proceedings in respect of a matter which is the subject-matter of the mediation and also when such parties have expressly undertaken not to initiate any such proceeding.

7. *Settlement agreement not to be discharged by death of party thereto.*—

(1) A settlement agreement shall not be discharged by the death of any party thereto and shall be enforceable by or against the legal representative of the deceased party.

(2) Nothing in this rule shall affect the operation of any law by virtue of which any right of action is extinguished by the death of a person.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

VIJAY WAGHMARE,
Secretary to Government.